

Існуючі безпекові та економічні союзи ще далеко не вичерпали свій потенціал, однак через очевидну складність подолання внутрішніх розбіжностей вже надходить час нових. Тому ще більш цікавою є нова ініціатива Великої Британії щодо створення під егідою цієї країни співдружності України, Польщі, Естонії, Латвії та Литви [4]. Окрім протистояння загрози зі Сходу, створення сильного регіонального блоку посилить вагу наших держав і на Заході. І наша країна у цьому блоці може стати значним гравцем у європейському і світовому масштабі та важливим елементом нової архітектури глобальної безпеки.

Список використаної літератури

1. Вступ до ЄС підтримують понад 60 % українців, за членство у НАТО – майже 54 %. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2021/06/30/7298949/>
2. Сьоме загальнонаціональне опитування: Україна в умовах війни (30–31 березня 2022). Соціологічна група «Рейтинг». URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/sedmoy_obschenacionalnyu_opros_ukraina_v_usloviyah_voyn_u_30-31_marta_2022.html
3. Блок Британія – Польща – Україна: коли, як, навіщо? Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3391236-ura-ukrainapolsaanglia-tak-uze-ohrestili-gipoteticnij-souz-i-ne-bez-pidstav.html>
4. Новий українсько-польський союз: реалії і перспективи. Радіо Свобода від 31.05.2022 р. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-polshcha-soyuz-spivpratsya/31877283.html>

Віталій МАЛІМОН

*к.держ.упр., доц., доцент кафедри
публічного управління та адміністрування,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу*

СПІВПРАЦЯ ПОЛЬЩІ З НАТО ТА ПРАГНЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ЛІДЕРСТВА НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Прагнення Польщі здобути членство в НАТО (Північноатлантичному альянсі) було спричинене негативним історичним досвідом Другої світової війни та післявоєнною історією, коли в геополітичному просторі Центрально-Східної Європи домінував СРСР.

Польща розпочала дипломатичну діяльність з метою набуття членства в НАТО після припинення діяльності Організації Варшавського договору в 1991 р. Вже в Оборонній стратегії 1992 року як пріоритет було визначено інтеграцію з євроатлантичними структурами безпеки. 12 березня 1999 р. Республіка Польща стала членом Організації Північно-Атлантичного Договору (НАТО).

З урахуванням історичного досвіду і географічного положення головним мотивом прагнень Польщі набути членство в НАТО, перш за все, було бажання стати «споживачем» безпеки. Після вступу в НАТО ця настанова формувала позицію частини польських політиків, котрі більше уваги приділяли збереженню тих функцій НАТО, які гарантували оборону, ніж тих, завдяки яким НАТО могло стати інструментом польської зовнішньої політики [4].

Потрібно відзначити, що особливістю політики безпеки Республіки Польщі в постбіполярний період стає багатостороння активність. Важливі для безпеки Польщі заходи здійснювалися одночасно в декількох площинах. Особливе місце серед них посідали заходи, підкріплені прагненням до нових відносин з безпосередніми сусідами та державами регіону; заходи щодо визначення нових відносин Польщі з європейськими та міжнародними інституціями, що діють у сфері безпеки, особливо з ОВД, НАТО, ЄС (ЗЄС) та ОБСЄ (НБЄС); заходи щодо створення нової загальноєвропейської системи безпеки. Ці три базові зовнішньополітичні напрямки політики національної безпеки розглядалися як три її елементи, що виконували різні функції і взаємно доповнювали одна одну [1, с. 142].

Так, вже відповідно до Стратегії безпеки Республіки Польщі 2000 року Польща розглядає безпеку комплексно, з урахуванням значення і впливу різноманітних політичних, військових, економічних, суспільних, екологічних та інших чинників. Свою політику безпеки вона реалізує згідно з Конституцією Республіки Польщі, з пошануванням міжнародного права, згідно з цілями і принципами Статуту ООН та документів ОБСЄ, а також із урахуванням міжнародних договорів та конвенцій, учасником яких вона є. Польща вважає свої кордони непорушними та не має жодних територіальних претензій, має врегульовані договорами відносини зі всіма державами-сусідами та не прагне зміцнювати власну безпеку коштом безпеки інших. У своїх діях на міжнародній арені Польща керується принципами зазначеними в Північноатлантичному договорі та договорах ЄС, реалізує бачення вільної і демократичної Європи, згідно з яким безпека, добробут, сприятливі умови культурного розвитку і збереження національної ідентичності становлять спільне і неподільне добро об'єднаного континенту. Свою безпеку Польща тісно пов'язує з безпекою держав НАТО і членів ЄС [5].

Зміни міжнародної ситуації та зростання кількості соціально-політичних та економічних змін спонукали до зростання нових загроз і викликів, що, в свою чергу, змусило країн-союзниць переглянути свої вимоги до безпеки XXI сторіччя. Безпрецедентні терористичні акти 11 вересня 2001 року стали відправною точкою у політичному мисленні як на рівні національної, так і міжнародної безпеки. Від самого початку Польща усвідомлювала, що необхідно негайно робити рішучі кроки для того щоб бути готовими до нових змін, приймаючи активну участь в дипломатичних та воєнних справах і приєдналась до Глобальної антитерористичної кампанії. Це було необхідним поштовхом для важливих змін як у воєнних документах, так і в державних установах, відповідальних за державну безпеку. Одним із перших кроків було рішення уряду замінити «стару» Стратегію національної безпеки 2000 року, що була актуальною, доки не змінилися державні принципи і цілі. Однак це не відповідало динамічним змінам в контексті нової політики безпеки.

У Стратегії національної безпеки Польщі (22 липня 2003 р.) наголошується, що Польща після вступу до НАТО отримала вагомні гарантії безпеки. Однак основні виклики в майбутньому будуть виходити не з якоїсь зони нестабільності поблизу власних кордонів, а з проблем, що тісно переплітаються з деякими негативними наслідками глобалізації. Суть змін у середовищі безпеки документ вбачає у зміщенні від класичних загроз (військова інтервенція) до нетипових загроз, джерелами яких стають важкі для ідентифікації недержавні суб'єкти. Але важливим завданням залишається моніторинг ситуації з урахуванням відродження традиційних загроз.

У листопаді 2007 р. Польща, як член ЄС, змінила знову свою стратегію безпеки, положення якої були скориговані зі Стратегічною концепцією НАТО і Європейською стратегією безпеки. Було враховані ті зміни, які відбулися в Європі та у світі після 2003 р., а також враховано положення нової Стратегії національної безпеки США, як лідера НАТО.

Відповідно до Стратегії національної безпеки Польщі 2007 року на довгострокову перспективу зазначається, що польська безпека залежить від можливостей держави відповідати на виклики, що вийшли за рамки традиційного розуміння поняття «виклики безпеці». Ці виклики є результатом поєднаних політичних, економічних, соціальних, демографічних процесів та змін зовнішнього середовища, які дуже часто перетинають державні кордони. Можливість Польщі зустріти ці виклики буде визначена тим як далеко і в якому напрямі буде подолана технологічна прірва між Польщею та більш розвинутими країнами Європи [2].

Відповідно до Стратегії національної безпеки Польщі 2020 року Польща ставить завдання брати участь у процесі адаптації НАТО до сучасних викликів і загроз, відповідно до 360-градусного підходу; розвивати політику партнерства НАТО та вживати заходів, спрямованих на продовження «політики відкритих дверей» [3]. Така політика Республіки Польща стала особливо виразною в умовах російсько-української війни, коли польське керівництво заявило про свої претензії на регіональне лідерство і покровительство над Україною.

Завдяки участі у НАТО Республіка Польща змогла втілювати у життя політику регіонального лідерства євроатлантичної інтеграції Центрально-Східної Європи. Це допомогло

формуванню чіткої зовнішньополітичної ідентичності Польщі та налагодженню відносин із країнами, що були зацікавлені у розвитку Східного виміру європейської політики та зміцненні євроатлантичної складової. Гарантії безпеки території дали і економічний та соціальний ефект присутності в НАТО. Польська економіка і суспільство набули іміджу стабільного і передбачуваного ринку, котрий дотримується норм міжнародного права та стандартів у сфері прав людини, демократії та вільної торгівлі. Республіка Польща ефективно застосувала переваги членства у НАТО і розвинула свою безпекову політику до рівня, коли її роль і місце «творця» регіональної міжнародної безпеки досягло загального визнання, не дивлячись на активні дискусії з даного питання в польському та європейському політикумі.

Список використаної літератури

1. Тимків Я. Теорія і практика сучасної європейської політики безпеки : приклад Польщі : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. 224 с. URL: <https://ena.lpnu.ua/bitstream/ntb/11535/1/Yaropolk%20Tymkiv%20Security%20Study%20ukr.pdf>
2. National Security Strategy of the Republic of Poland. Warsaw, 2007. URL: <https://www.files.ethz.ch/isn/156796/Poland-2007-eng.pdf>
3. National Security Strategy of the Republic of Poland. Warsaw, 2020. URL: https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/National_Security_Strategy_of_the_Republic_of_Poland_2020.pdf
4. Polska na arenie. Galop do Kopenhagi. *Rocznik strategiczny*. 2002/2003. Warszawa : SCHOLAR, 2003. P. 350–371. URL: https://wnpism.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2020/06/17_2003.pdf
5. Strategia bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej od 4 stycznia 2000 r. URL: https://www.wojsko-polskie.pl/awl/u/79/e9/79e9dca3-b3f6-41a6-aa92-00e8ef1b61e9/strategia_bezpieczenstwa.pdf

Олександр РУДІК

*к.політ.н., доц., доц. кафедри
історії та політичної теорії,
НТУ «Дніпровська Політехніка»*

ВСЕОСЯЖНА СТІЙКІСТЬ ЯК НОВЕ ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ НАТО

На Брюссельському саміті в 2021 р. лідери держав-членів НАТО звернулися до Генерального секретаря Єнса Столтенберга з проханням очолити процес розробки наступної Стратегічної концепції Альянсу [5]. За останнє десятиліття світ докорінно змінився, стратегічна конкуренція зростає, тому настав час оновити Стратегічну концепцію, в якій будуть визначені виклики безпеки, з якими стикається Альянс, і окреслені політичні та військові завдання НАТО. Документ буде побудовано на актуальних ключових елементах чинної Стратегічної концепції, яка була прийнята на Лісабонському саміті НАТО в 2010 р.

У межах процесу внутрішніх консультацій цільовою групою НАТО, була підготовлена доповідь «Один плюс чотири: планування майбутнього НАТО в епоху потрясінь» [8]. Доповідь стала результатом обговорень та письмових внесків незалежних неурядових учасників з усього Альянсу, зокрема низки дослідницьких інститутів з питань політики, які взяли участь в роботі цільової групи. Автори доповіді наголошують на її незалежному статусі та відсутності фінансової чи іншої підтримки від будь-якої зацікавленої сторонньої сторони.

В доповіді наголошується на тому, що нова Стратегічна концепція НАТО має бути сформована на основі підходу, який отримав назву «один плюс чотири». Один – це згуртованість Альянсу, яка має бути центральною стратегічною основою нової Концепції. Після цього НАТО має бути зорієнтована на поточні та майбутні виклики, багато з яких є нетрадиційними та непередбачуваними. Такий підхід вимагатиме від НАТО не лише оновлення та модернізації своїх трьох основних завдань – колективної оборони, кризового регулювання та безпеки на